

*Naufragium*¹ / *Schipbreuk*

Een der vlijmendste en scherpste samenspraken van Erasmus, waarin hij de bijgeloovigheden zijner tijden geeselt en striemt. In levendige trekken schildert de schrijver een schipbreuk en bespot daarbij de dwaasheid der mensen, die, in plaats van in de bange ure van den dood op God te vertrouwen, hun toevlucht nemen tot allerlei Heiligen, geloften afleggen, die ze toch niet van plan zijn te houden. Het is een meesterlijk volgehouden ironie; bijkans elke regel is een zweepslag, een striem, een duw tegen de schijnvroomheid en het bijgeloof van Erasmus' tijd: het geheel een eerepalm voor het verlichte genie en den waren godsdienstzin van onzen Erasmus.

Personae: Antonius & Adolphus.

An.

Horrenda narras. Est istuc navigare? Prohibeat Deus, ne mihi quidquam unquam tale veniat in mentem.

Ad.

Imo quod hactenus commemoravi, lusus merus est prae his quae nunc audies.

An.

Wat je daar vertelt is vreeselijk. Is dat varen? God verhoede dat mij ooit zóó iets in de gedachte kome.

Ad.

Neen, maar wat ik je tot hiertoe heb verteld is nog niets vergeleken bij 't geen je nu zult vernemen.

---

¹ *Naufragium* is voorgelezen door Daniel Pettersson, zie <https://www.latinitium.com/podcast/latin-book-club-erasmus-naufragium>. Er is veel meer audio op die website te vinden!

An.

Plus satis malorum audiui: inhorresco te memorante,
quasi ipse periculo intersim.

Ad.

Imo mihi iucundi sunt acti labores. Ea nocte quiddam
accidit, quod magna ex parte spem salutis ademit
nauclero.

An.

Quid, obsecro?

Ad.

Nox erat sublustris, et in summo malo stabat quidam
e nautis in galea; sic enim vocant, opinor;
circumspectans, si quam terram videret: huic coepit
adsistere sphaera quaedam ignea: id nautis
tristissimum ostentum est, si quando solitarius ignis
est; felix quum gemini. Hos vetustas credidit
Castorem et Pollucem.²

An.

'k Heb al meer dan genoeg narigheid gehoord. Ik ril bij je verhaal alsof
ik er zelf bij ben.

Ad.

Na gedanen arbeid is het zoet rusten. In dien nacht gebeurde er iets wat
bijna alle hoop op redding aan den kapitein benam.

An.

Wat dan?

Ad.

't Was een half donkere nacht en hoog in den mast stond een van de
matrozen op den uitkijk. Hij keek rond of hij ook land zag. Een soort
van vuurbol vormde zich om hem heen. Dat is voor zeelui een heel
slecht Voorteecken als 't maar één kring is: zijn het er twee, dan is 't
gunstig. In de oudheid hield men die beide vuurkringen voor de
verschijning van de halfgoden Castor en Pollux.

---

² Oorspronkelijk stond hier Castorum. De aanpassing is gedaan na het raadplegen van de *Opera Omnia Desiderii Erasmi Roterodami*, I.3 325.

An.

Quid illis cum nautis, quorum alter fuit eques, alter pugil?

Ad.

Sic visum est poëtis. Nauclerus qui clavo assidebat, Socie, inquit, (nam eo nomine se mutuo compellant nautae;) videsne, quod sodalitium tibi claudat latus? Video, respondit ille; et precor ut sit felix. Mox globus igneus delapsus per funes devolvit sese usque ad nauclerum.

An.

Num ille exanimatus est metu?

Ad.

Nautae assuevere monstribus. Ibi paullisper commoratus, volvit se per margines totius navis: inde per medios foros dilapsus evanuit. Sub meridiem coepit magis ac magis incrudescere tempestas. Vidistine unquam Alpes?

An.

Wat hebben die met 't zeevolk te maken, daar de één ruiter en andere vuistvechter was?

Ad.

Ja, dat is nu zoo'n uitvinding van de dichters. De man aan het roer riep: "Maat," (want met dien naam spreken zeelieden elkander aan), "zie je wel wat voor gezelschap je daar aan je zijde hebt?" "Ik zie 't," zei de ander, "en ik hoop dat 't geluk zal brengen." Dadelijk daarop gleed de vuurbol langs 't touwwerk naar beneden en viel vlak voor de voeten van den stuurman neer.

An.

En die was zeker half dood van den schrik?

Ad.

Och, zeelui zijn aan buitengewone dingen gewend. Een oogenblik bleef de bal daar liggen en rolde toen langs de gangboorden van 't schip, gleed door één van de openingen heen en verdween. Tegen den middag begon 't hoe langer zoo meer te spoken. Heb je de Alpen wel eens gezien?

An.

Vidi.

Ad.

Illi montes verrucae sunt, si conferantur ad undas maris. Quoties tollebamur in altum, licuisset lunam digito contingere: quoties demittebamur, videbamur dehiscente terra recta ire in Tartara.

An.

O insanos, qui se credunt mari!

Ad.

Nautis frustra luctantibus cum tempestate, tandem nauclerus totus pallens nos adiit.

An.

Is pallor praesagit aliquod magnum malum.

An.

Ja.

Ad.

Nu, die bergen zijn maar wratten, vergeleken bij de golven van de zee. Zoo vaak we omhoog getild werden, hadden we de maan met onzen vinger kunnen aanraken; zoo dikwijls we in de diepte gesleurd werden had 't er veel van, alsof we door de gespleten aarde regelrecht naar de onderwereld gingen.

An.

Wat zijn de menschen toch dwaas die zich aan de gevaren van de zee blootstellen!

Ad.

Terwijl de matrozen tevergeefs tegen den storm trachten op te tornen, komt de kapitein, bleek als een doode, bij ons.

An.

Die bleekheid voerspelt een groot ongeluk.

Ad.

Amici, inquit, desii esse dominus navis meae; vicere venti: reliquum est, ut spem nostram collocemus in Deo, et quisque se paret ad extrema.

An.

O vere Scythicam concionem!

Ad.

In primis autem, inquit, exoneranda est navis; sic iubet necessitas, durum telum: praestat consulere vitae dispendio rerum, quam simul cum rebus interire. Persuasit veritas: proiecta sunt in mare plurima vasa plena pretiosis mercibus.

An.

Hoc erat vere iacturam facere.

Ad.

Aderat Italus quidam, qui legatum egerat apud regem Scotiae: huic erat scrinium plenum vasis argenteis, annulis, panno, ac vestimentis sericis.

Ad.

"Vrienden," zegt hij, "ik ben 't stuur over mijn schip kwijt: de wind is mij de baas. Er schiet niets over dan dat wij onze hoop op God stellen en dat iedereen zich op 't uiterste voorbereidt."

An.

Dat is krasse taal.

Ad.

"In de allereerste plaats moet 't schip ontlast worden: 't moet; al is 't een hard middel. Maar 't is beter voor ons leven te zorgen door verlies van 't een en ander, dan tegelijk met dit laatste ook zelf om-koud te gaan." Wij begrepen dat hij waarheid sprak en tal van balen en kisten met kostbare koopwaar werden overboord geworpen.

An.

Dat was met recht een kwade worp.

Ad.

Er was ook een Italiaan bij ons gezelschap die een gezantschap had vervuld bij den koning van Schotland. Hij had een kist bij zich vol met zilverwerk, ringen, lakens en zijden stoffen.

An.

Is nolebat decidere cum mari?

Ad.

Non; sed cupiebat aut perire cum amicis opibus suis, aut simul cum illis servari. Itaque refragabatur.

An.

Quid nauclerus?

Ad.

Per nos, inquit, liceret tibi cum tuis perire solum: sed aequum non est, ut nos omnes tui scrinii causa periclitemur; alioqui te una cum scrinio dabimus in mare praecipitem.

An.

Orationem vere nauticam.

Ad.

Sic Italus quoque iacturam fecit, multa mala precans et superis et inferis, quod suam vitam elemento tam

An.

En wilde de Italiaan die niet aan de zee afstaan?

Ad.

Neen, hij wilde met zijn dierbare schatten naar den kelder gaan of mèt hen gered worden. En zoo verweerde hij zich.

An.

Wat deed de kapitein?

Ad.

Die zei: "Voor mijn part mag je met den heelen rommel verdrinken; maar 't gaat toch niet aan dat wij allen terwille van die kist kans loopen ons leven te verliezen? Weet dus wat je doet: anders werpen wij je mèt je kist in zee."

An.

Dat is flinke zeemanstaal.

Ad.

De Italiaan moest dus evengoed zijn kostbaarheden missen, al vloekte hij ook tegen hemel en hel dat hij zijn leven aan zoo'n barbaarsch

barbaro credidisset.

An.

Agnosco vocem Italicam.

Ad.

Paulo post venti, nihilo mitiores facti nostris
muneribus, rupere funes, disiecere vela.

An.

O calamitatem!

Ad.

Ibi rursus nos adit nauta.

An.

Concionaturus?

Ad.

Salutat: Amici, inquit, tempus hortatur, ut
unusquisque Deo se commendet, ac morti se

element had toevertrouwd.

An.

Aan dat woord barbaarsch herken ik weer den Italiaan.

Ad.

Kort daarop scheurden de winden, die door onze geschenken niet in 't
minst zachter gestemd waren, het touwwerk, het want en de zeilen aan
stukken en flarden.

An.

Genadige hemel!

Ad.

Daar komt de kapitein wéér aan.

An.

Wéér om een woord te spreken?

Ad.

Hij nam zijn muts af en sprak: "Vrienden, 't is tijd dat ieder zich aan
God aanbeveelt en zich tot den dood voorbereidt." Op de vraag van

praeparet. Rogatus a quibusdam nauticae rei non imperitis, ad quot horas se crederet posse tueri navem, negavit se posse polliceri quidquam, sed ultra tres horas non posse.

An.

Haec concio durior etiam erat priore.

Ad.

Haec ubi locutus est, iubet incidi funes omnes; ac malum usque ad thecam, cui inseritur, incidi serra, ac simul cum antennis devolvi in mare.

An.

Cur hoc?

Ad.

Quonian sublato aut lacero velo erat oneri, non usui: tota spes erat in clavo.

eenigen die van de zeevaartkunst iets afwisten, hoeveel uren ongeveer hij meende 't schip nog te kunnen houden, zei hij niets te kunnen beloven, maar dat 't zeker niet langer zou kunnen zijn dan drie uren.

An.

Die taal klonk nog harder dan de vorige.

Ad.

Toen hij dit gezegd had liet hij alle touwen kappen, den mast tot aan den ontvangkoker waarin hij past, afzagen, en vervolgens met ra's en al in zee werpen.

An.

Waarom dat?

Ad.

Omdat hij toch maar tot last was en niet tot nut als de zeilen waren weggenomen of verscheurd. Alle hoop was nu nog op 't roer gevestigd.

An.

Quid interea vectores?

Ad.

Ibi vidisses miseram rerum faciem: nautae canentes,
Salve regina, implorabant matrem Virginem,
appellantes eam stellam maris, reginam coeli,
dominam mundi, portum salutis, aliisque multis
titulis illi blandientes, quos nusquam illi tribuunt
sacrae literae.

An.

Quid illi cum mari, quae nunquam, opinor, navigavit?

Ad.

Olim Venus agebat curam nautarum, quia nata
credebatur ex mari: ea quoniam desiit curare, suffecta
est huic matri non virgini Virgo mater.

An.

Wat deden intusschen de matrozen?

Ad.

Daar zou je eens een jammerlijken toestand gezien hebben. Matrozen zongen luidkeels: 't "Wees gegroet, Hemelskoningin" en riepen den bijstand in van de Heilige Maagd, terwijl ze haar allerlei namen gaven van: "Star der zee, Heerscheres der wereld, Haven des heils," en allerlei andere vleiende titels die de Heilige Schrift haar nergens toekent.

An.

Wat ter wereld heeft Zij met de zee te maken die toch nooit op zee gevaren heeft, voor zoover ik weet?

Ad.

In den ouden tijd waren de zeelieden toevertrouwd aan de zorg van Venus, omdat men geloofde dat deze uit de zee geboren was. Maar sedert zij ophield er zich mee te bemoeien, is de Moedermaagd in de plaats getreden van de moeder die geen maagd was.

An.

Ludis.

Ad.

Nonnulli procumbentes in tabulas adorabant mare, quidquid erat olei effundentes in undas, non aliter illi blandientes, quam solemus irato principi.

An.

Quid aiebant?

Ad.

O clementissimum mare, o generosissimum mare, o ditissimum mare, o formosissimum mare; mitesce, serva: huiusmodi multa occinebant surdo mari.

An.

Ridicula superstitio. Quid alii?

Ad.

Quidam nihil aliud quam vomebant, plerique vota

An.

Spotter die je bent!

Ad.

Sommigen lagen geknield op het dek en baden tot de zee, terwijl ze al wat er aan olie aan boord was op de golven uitgoten, evenzoo vriendelijk en vleiend smeekend als men gewoonlijk tot een vertoornden grooten heer spreekt.

An.

Wat zeiden ze dan?

Ad.

"O allergoedertierenste zee! o grootmoedige zee! o rijke zee! o allerschoonste zee! Word kalm. Red ons." Tal van dergelijke uitingen lieten zij de zee aan haar doove ooren hooren.

An.

Wat een dwaas bijgeloof. En de overigen?

Ad.

Sommige passagiers waren maar altijd zeeziek: de meeste deden

nuncupabant. Aderat angulus quidam, qui promittebat montes aureos Virgini Walsamgamicæ, si vivus attigisset terram. Alii multa promittebant ligno crucis, quod esset in tali loco; alii rursum, quod esset in tali loco. Idem factum est de Maria Virgine, quæ regnat multis in locis; et putant votum irritum, nisi locum exprimas.

An.

Ridiculum: quasi divi non habitent in coelis.

Ad.

Erant, qui se promitterent fore Carthusianos. Erat unus, qui polliceretur se aditurum divum Iacobum, qui habitat Compostellæ, nudis pedibus et capite, corpore tantum lorica ferrea tecto, ad hæc cibo emendicato.

An.

Nemo meminit Christophori?

allerlei geloften. Er was een Engelschman bij, die gouden bergen beloofde aan de Heilige Maagd van Walsingham, wanneer hij heelhuids den vasten grond mocht bereiken. Anderen beloofden veel aan 't Heilige Kruishout te zullen geven dat zich op deze of gene plaats bevindt. 't Zelfde geschiedde met de Heilige Maagd die op verschillende plaatsen wordt vereerd, en ze houden de gelofte voor ongeldig, als men er niet precies de plaats bij noemt.

An.

Dat is toch belachelijk. Alsof de Heiligen niet in den hemel hun verblijfplaats hebben!

Ad.

Daar waren er zelfs bij, die beloofden dat ze Karthuizer monnik zouden worden. Eén beloofde een bedevaart te zullen doen naar Sint Jacob van Compostella en wel barrevoets, blootshoofds, 't lichaam slechts bedekt met een stalen harnas, den kost verdienend met bedelen.

An.

Dacht niemand aan Sint Christoffel?

Ad.

Unum audivi non sine risu, qui clara voce, ne non exaudiretur, polliceretur Christophoro, qui est Lutetiae in summo templo, mons verius quam statua, cereum tantum, quantus esset ipse. Haec quum vociferans quantum poterat identidem inculcaret, qui forte proximus assistebat illi notus, cubito tetigit eum ac submonuit: Vide quid pollicearis: etiamsi rerum omnium tuarum auctionem facias, non fueris solvendo. Tum ille voce iam pressiore, ne videlicet exaudiret Christophorus: Tace, inquit, fatue; an credis me ex animi sententia loqui? Si semel contigero terram, non daturus sum illi candelam sebaceam.

An.

O crassum ingenium! suspicor fuisse Batavum.

Ad.

Non, sed erat Zelandus.

An.

Miror, nulli in mentem venisse Paulum Apostolum,

Ad.

Ik hoorde er een, (en ik deed dat niet zonder lachen) die met luider stemme, om toch vooral goed verhoord te worden, aan Sint Christoffel die te Parijs in de Kathedraal staat, (een beeld zoo groot als een berg) een waskaars beloofde, zoo groot als 't beeld zelf is. Terwijl hij dit met luid geschreeuw zoo hard hij kon uitbulderde, stootte zijn buurman die naast hem stond en een goede kennis van hem was, hem met den elleboog aan en zei waarschuwend tot hem: "Weet wel wat je belooft? Al houd je ook een verkoop van al wat je bezit dan kun-je 't nog niet betalen." Toen zei de ander op gedempten toon (natuurlijk mocht Sint Christoffel dit niet hooren): "Houd je mond, malloot! Denk je dat ik meen wat ik zeg? Als ik maar éénmaal vasten grond onder de voeten heb, dan krijgt hij niet anders dan een vetkaars."

An.

Wat een stommerik! Dat zal wel een Hollander geweest zijn.

Ad.

Neen, 't was een Zeeuw.

An.

Het verwondert me dat niemand dacht aan den Apostel Paulus, die zelf

qui ipse olim navigarit, et fracta navi desilierit in terram. Is enim haud ignarus mali didicit miseris succurrere.

Ad.

Pauli nulla erat mentio.

An.

Precabantur interim?

Ad.

Certatim. Alius canebat, Salve Regina; alius credo in Deum. Erant, qui peculiare quosdam preculas habebant, non dissimiles magicis, adversus pericula.

An.

Ut afflictio facit religiosos! Rebus secundis nec deus, nec divus quisquam nobis venit in mentem. Quid tu interea? Nulli divorum nuncupabas vota?

ook een zeetocht heeft gedaan en zich uit de schipbreuk aan land redde. Paulus kende die rampen bij ondervinding en had geleerd ongelukkige lotgenooten behulpzaam te zijn.

Ad.

Aan Paulus werd niet gedacht.

An.

Baden ze intusschen ook?

Ad.

Ja: de één al vuriger dan de ander. De één zong 't "Salve Regina," een ander zei op: "Ik geloof in God den Vader." Er waren ook enkelen die bijzondere schietgebedjes hadden, niet ongelijk aan tooverformules tegen gevaren.

An.

Wat maakt droefheid de menschen toch vroom! Als iemand in voorspoed is dan denkt hij aan God noch Heiligen. Maar wat deed jij intusschen? Deed jij geen geloften aan één der Heiligen?

Ad.

Nequaquam.

An.

Cur ita?

Ad.

Quia non paciscor cum divis. Quid est enim aliud, quam contractus iuxta formulam, Do, si facias: aut, Faciam, si facias: Dabo cereum, si enatem: Ibo Romam, si serves.

An.

At implorabas alicuius divi praesidium?

Ad.

Ne id quidem.

An.

Quam ob rem autem?

Ad.

Ik dacht er niet over.

An.

Waarom niet?

Ad.

Omdat ik er niet van houd 't met de Heiligen op een accoordje te gooien. Is het eigenlijk wel iets anders dan een echt contract volgens de rechtsformule: "Ik geef, als gij 't óók doet," of: "Ik zal het doen zoo gij het doet." "Ik zal een waskaars geven als ik niet verdrink; ik zal naar Rome een bedevaart doen als gij mij redt."

An.

Maar riep je de hulp in van den een of anderen Heilige?

Ad.

Zelfs dat niet.

An.

Waarom toch niet?

Ad.

Quia spatiosum est coelum. Si cui divo commendaro meam salutem, puta sancto Petro, qui fortasse primus audiet, quod adstet ostio; priusquam ille conveniat deum, priusquam exponat causam, ego iam periero.

An.

Quid igitur faciebas?

Ad.

Recta adibam ipsum Patrem, dicens, Pater noster, qui es in coelis. Nemo divorum illo citius audit, aut libentius donat quod petitur.

An.

Sed interea non reclamabat tibi conscientia? Non verebaris appellare Patrem, quem tot sceleribus offenderas?

Ad.

Omdat de hemel zoo ontzaglijk groot is. Als ik aan den een of anderen Heilige mijn ziel aanbeveel, stel bijv. aan Sint Pieter, die mij misschien 't eerst zou hooren omdat hij aan de deur staat, dan ben ik al dood vóórdat hij nog bij God is gekomen en vóórdat hij dezen de zaak heeft uiteengezet.

An.

Wat deed jij dan?

Ad.

Wel, ik wendde mij rechtstreeks tot God zelf, zeggende: "Onze Vader die in den hemel zijt." Geen der Heiligen verhoort sneller dan Hij of geeft met meer bereidwilligheid wat van Hem gevraagd wordt.

An.

Maar had je intusschen niet wat gewetenswroeging? Zag je er niet tegen op Hem "Vader" te noemen, dien je zoo dikwijls aanstoot had gegeven door verkeerde daden?

Ad.

Ut ingenue dicam, deterrebat nonnihil conscientia;
sed mox recipiebam animum, ita mecum cogitans:
Nullus est pater tam iratus filio, quin si videat eum
periclitantem in torrente aut lacu, capillis arreptum
eiiciat in ripam. Inter omnes nullus se tranquillius
agebat, quam mulier quaedam, cui erat infantulus in
sinu, quem lactabat.

An.

Quid illa?

Ad.

Sola nec vociferabatur, nec flebat, nec pollicitabatur:
tantum complexa puellam, precabatur tacite. Interea
dum navis subinde illideretur vado, nauclerus
metuens ne tota solveretur, rudentibus eam cinxit a
prora et a puppi.

An.

O misera praesidia!

Ad.

Nu, om je de waarheid te zeggen, mijn geweten maakte mij wel ietwat bang. Maar ik vatte weldra moed, terwijl ik zóó bij mij zelf redeneerde: "Er is geen vader zoo vertoornd op zijn zoon of hij zou hem, wanneer hij hem in een maalstroom of in een meer in gevaar ziet, bij de haren grijpen en hem op den oever trekken. Onder allen die aan boord waren hield zich niemand kalmer dan een vrouw met een kindje aan de borst dat zij zoogde.

An.

Wat deed die vrouw dan?

Ad.

Zij was de eenige die niet schreeuwde, die niet schreide, die geen geloften deed, terwijl ze haar kindje in de armen gekneld hield, bad zij in stilte. Intusschen stiet 't schip op een bank en de kapitein liet er, uit vrees dat 't geheele schip uit elkander zou stooten, aan den voorstevan en aan den achterstevan kabels om heen slaan.

An.

Een treurig hulpmiddel!

Ad.

Interim exoritur quidam sacrificus senex, annos natus sexaginta; nomen erat Adamus: is abiectis vestibus usque ad indusium, abiectis etiam ocreis et calceis, iussit, ut omnes itidem pararemus nos ad natandum. Atque ita stans in medio navis, concionatus est nobis ex Gersone quinque veritates de utilitate confitendi; hortatus omnes, ut se quisque praepararet et vitae et morti. Aderat et Dominicanus quidam. His confessi sunt qui volebant.

An.

Quid tu?

Ad.

Ego videns omnia plena tumultus, tacite confessus sum deo, damnans apud illum meam iniustitiam et implorans illius misericordiam.

An.

Quo migraturus, si sic perisses?

Ad.

In dien tusschentijd komt een oude priester, een zestiger ongeveer, in ons midden. Hij heette Adam. Hij deed zijn kappen van zijn beenen, trok zijn schoenen uit, ontkleedde zich tot op zijn hemd en zei dat we allen 't zelfde moesten doen, om ons gereed te maken door zwemmen ons leven te redden. En zoo stond hij daar midden op 't schip, terwijl hij ons uit den een of anderen ouden theologischen schrijver over de vijf waarheden van het nut van de biecht een preek hield. Zoo spoorde hij ons allen aan om ons op leven en dood vóór te bereiden. Ook was er een Dominikaner bij. Wie wilde kon bij hen te biecht gaan.

An.

En jij?

Ad.

Toen ik alles zoo in 't ongereede zag biechtte ik God in stilte, terwijl ik bij hem mijn slechtheid bekende en van hem erbarming inriep.

An.

Waarheen zou je gegaan zijn als je eens zóó verongelukt waart?

Ad.

Hoc commitebam iudici Deo. Neque enim volebam esse mei ipsius iudex: tamen bona quaedam spes interim habebat animum meum. Dum haec aguntur, redit ad nos nauta lacrymabundus. Paret, inquit, se quisque; nam navis non erit usui ad quartam horae partem. Iam enim locis aliquot convulsa hauriebat mare. Paulo post nauta renuntiat nobis, se videre procul turrim sacram, adhortans, ut divi, quisquis esset eius templi praeses, auxilium imploraremus. Procumbunt omnes et orant ignotum divum.

An.

Si nomine compellassetis eum, fortassis audisset.

Ad.

Erat ignotum. Interim nauclerus quantum potest, eo navem dirigit iam laceram, iam undique combibentem undas, ac plane dilapsuram, ni rudentibus fuisset succincta.

Ad.

Dat liet ik aan God, mijn Rechter, over om te beslissen. Immers ik wilde mijn eigen rechter niet wezen. Maar ik voedde intusschen in mijn hart nog wel eenige hoop. Onderwijl keerde de kapitein met tranen in de oogen tot ons terug. "Ieder houde zich bereid. Het schip houdt 't geen kwartier meer uit." Op sommige plaatsen had 't reeds zware lekken, waardoor het veel water binnen kreeg. Even daarna komt de kapitein ons zeggen, dat hij in de verte een kerktoren zag en dat ieder de hulp moest inroepen van den Heilige, wie 't dan ook was, aan wien die kerk gewijd was. Ze vallen allen op hun knieën en roepen den onbekenden Heilige aan.

An.

Als je hem bij zijn naam hadt aangeroepen had hij je misschien wel verhoord.

Ad.

Maar den naam wisten wij juist niet. Onderwijl stuurde de kapitein in de richting van dien kerktoren zoo goed als 't ging, het gehavende schip, dat veel water in kreeg en zeker uit elkander zou gevallen zijn als 't niet door de kabels omwonden was geweest.

An.

Dura rerum conditio.

Ad.

Eo proVecti sumus, ut eius loci incolae prospicerunt nos periclitantes; ac procurrentes catervatim in extremum littus, sublatis togis, et galeris in lanceas impositis, invitabant ad sese; ac iactatis in coelum brachiis significabant se deplorare nostram fortunam.

An.

Exspecto quid evenerit.

Ad.

Iam mare totam navim occuparat, ut nihilo tutiores essemus futuri in navi, quam in mari.

An.

Heic ad sacram ancoram confugiendum erat.

An.

Wat een toestand!

Ad.

Daar dreven wij dan heen zoodat de bewoners van die plaats ons uit de verte in 't oog kregen en zagen in welk een gevaar wij verkeerden. Zij liepen te hoop naar den zoom van het strand, wuifden met hun kleedingstukken, wenkten ons met hoeden, op stokken gestoken, naar zich toe en gaven ons met omhoog geheven armen te kennen dat zij ons lot bejammerden.

An.

Ik ben nieuwsgierig te vernemen hoe dat afliep.

Ad.

Het water stond reeds overal in het schip, zoodat we aan boord even groot gevaar liepen te verdrinken als in zee.

An.

Nu had men zijn toevlucht moeten nemen tot 't gewijde anker.

Ad.

Imo ad miseram. Nautae scapham exonerant aqua, ac demittunt in mare. In hanc omnes sese conantur coniicere, nautis magno tumulto reclamantibus, scapham non esse capacem tantae multitudinis, arriperet sibi quisque quod posset, ac nataret. Res non patiebantur lenta consilia: alius arripit remum, alius contum, alius alveum, alius situlam, alius tabulam; ac suo quisque praesidio nitentes committunt se fluctibus.

An.

Quid interim accidit illi mulierculae, quae sola non eiulabat?

Ad.

Illa omnium prima pervenit ad littus.

An.

Qui potuit?

Ad.

't Mocht wat! Neen! De matrozen hoozen 't water uit de sloep en laten deze te water. Allen wilden zich tegelijk daarin werpen, terwijl de matrozen riepen, dat de sloep zooveel menschen niet kon bevatten en dat ieder maar moest grijpen wat hij grijpen kon en zoo naar land moest zwemmen. Lange bedenktijd was er niet. De een greep een roeriem, de ander een boomstok, een derde een trog, weer een ander een waterkuip, een ander een plank en zoo gaf men zich, vol goed vertrouwen op 't geen men gegrepen had, aan de golven over.

An.

En wat gebeurde er intusschen met die vrouw, de eenige die niet jammerde?

Ad.

Zij landde 't eerst van allen aan de kust.

An.

Hoe kwam dat zoo?

Ad.

Imposueramus eam repandae tabulae et sic alligaveramus, ut non facile posset decidere: dedimus illi tabellam in manum, qua vice remi uteretur: ac bene precantes exposuimus in fluctus, conto protrudentes, ut abesset a navi unde erat periculum: illa laeva tenens infantulum, dextra remigabat.

An.

O viraginem!

Ad.

Quum iam nihil superesset, quidam avulsit ligneam statuam Virginis matris, iam putrem atque excavatam a soricibus, eamque complexus coepit natare.

An.

Scapha pervenit incolumis?

Ad.

Nulli prius periere. Porro triginta sese in eam coniecerant.

Ad.

Wij hadden haar op een breede plank geplaatst en zóó vastgebonden dat ze er niet licht kon afglijden. We gaven haar een plank in de hand om die bij wijze van roeriem te gebruiken en onder onze beste wenschen stieten wij haar in de golven, haar een zetje gevende met een boomstok; want ze mocht niet dicht bij 't schip blijven: dat was gevaarlijk. In haar linkerarm hield zij haar kindje gekneld, met haar rechterhand roeide zij.

An.

Dat was een manhaftige vrouw!

Ad.

Toen er niets meer te grijpen viel, rukte nog iemand ten laatste 't houten beeld der Heilige Maagd los, dat vermolmd en uitgehold was door muizen. Met dit beeld in zijn arm begon hij te zwemmen.

An.

Kwam de boot goed en wel aan land?

Ad.

Niets van dat alles ging eerder naar den kelder. Er hadden zich wel dertig menschen ingeworpen.

An.

Quo malo fato id factum est?

Ad.

Prius quam posset se liberare a magna navi, illius vacillatione subversa est.

An.

O factum male! Quid tum?

Ad.

Ego, dum aliis consulo, paene perieram.

An.

Quo pacto?

Ad.

Quia nihil supererat aptum natationi.

An.

Illic subera fuissent usui.

An.

Hoe kwam 't dat ze zoo jammerlijk verging?

Ad.

Nog vóórdát men de boot van 't schip had kunnen losmaken sloeg ze door 't slingeren om.

An.

Hoe vreeslijk! En verder?

Ad.

Nu, terwijl ik anderen hielp, had ik er bijkans 't loodje bij gelegd.

An.

Hoe zoo?

Ad.

Omdat er niets meer over was waaraan ik mij onder 't zwemmen kon vasthouden.

An.

Daar zou een kurken zwemgordel goed geholpen hebben.

Ad.

In eo rerum articulo maluissem vile suber, quam candelabrum aureum. Circumspicienti tandem venit in mentem de ima mali parte: eam quoniam solus eximere non poteram, adscisco socium: huic ambo innixi committimus nos mari, sic ut ego dextrum cornu tenerem, ille laevum. Dum sic iactamur, sacrificus ille concionator nauticus, medium iniecit se in humeros nostros. Erat autem ingenti corpore. Exclamamus: Quis ille tertius? Is perdet nos omnes. Ille contra placide: Sitis, inquit, bono animo; sat spatii est, Deus aderit nobis.

An.

Cur ille tam sero coepit esse natator?

Ad.

Imo futurus erat in scapha, una cum Dominicano, nam omnes hoc honoris illi deferebant; sed quanquam erant invicem confessi in navi, tamen obliti nescio quid circumstantiarum, rursus ibi in ora navis confitentur, et alter alteri manum imponit;

Ad.

Nu, 'k wil je wel verzekeren dat ik op dat oogenblik meer om een zwemgordel zou gegeven hebben dan om een zwaren, gouden luchter. Toen ik overal rondkeek viel mijn aandacht eindelijk op 't onderste gedeelte van den mast. Maar ik kon dat niet alleen loskrijgen en ik roep dus de hulp van een ander in. Ons vastklampend aan dat stuk mast werpen we ons in de golven, ik aan den rechter kant, hij links. Terwijl we zoo ronddobberen werpt zich die priester, die aan boord de preek gehouden had, midden tusschen ons in. 't Was iemand groot van stuk. Wij riepen: "wie is die derde man? Die zal ons allen te zamen doen verdrinken." Bedaard gaf hij ten antwoord: "Houdt maar goeden moed: daar is ruimte genoeg: God zal ons wel helpen."

An.

Hoe kwam hij er toe pas zoo laat te water te gaan?

Ad.

Wel, hij zou mee in de boot zijn gegaan tegelijk met den Dominikaner: want allen gunden hem de eer. Maar ofschoon zij over en weer elkaar in de biecht hadden genomen, gingen zij, naar 't schijnt iets vergeten hebbende, opnieuw bij elkander te biecht en legde de een den ander de hand op 't hoofd. De boot sloeg intusschen om, zoo vertelde mij priester

interim scapha perit: nam haec mihi narravit Adamus.

Adam.

An.

Quid actum est de Dominicano?

An.

En hoe ging 't met den Dominikaner?

Ad.

Is, ut idem narrabat, implorata divorum ope, abiectis vestibus, nudum se commisit natationi.

Ad.

Onder aanroeping van de hulp der Heiligen ging hij na al zijn kleeren te hebben uitgetrokken naakt te water.

An.

Quos divos invocabat?

An.

Welke Heiligen riep hij aan?

Ad.

Dominicum, Thomam, Vincentium, et nescio quem Petrum, sed in primis fidebat Catharinae Senensi.

Ad.

Dominicus, Thomas, Vincentius en den een of anderen Petrus, maar voornamelijk had hij zijn hoop gebouwd op Sinte Katrijn van Siëna.

An.

Christus illi non veniebat in mentem?

An.

Dacht hij niet aan Christus?

Ad.

Ita narrabat sacrificus.

Ad.

Ik vertel wat de priester mij verteld heeft.

An.

Melius enatasset, si non abiecisset sacram cucullam:
ea deposita, qui potuit illum agnoscere Catharina
Senensi? Sed perge narrare de te.

Ad.

Dum adhuc volveremur iuxta navim, arbitrio
fluctuum huc et illuc se volventem, clavus illisus
fregit femur eius, qui tenebat laevum cornu. Sic ille
revulsus est; sacrificus precatus illi requiem
aeternam, successit in locum illius, adhortans me ut
magno animo tuerer cornu meum, ac strenue
moverem pedes. Interim potabamus multum aquae
salsae. Adeo Neptunus nobis non balneum tantum
salsum, sed potionem etiam salsam temperarat:
quanquam sacrificus ei rei monstraret remedium.

An.

Quod, obsecro?

Ad.

Quoties unda nobis occurreret, ille opposuit

An.

Hij zou eerder uit 't water gered zijn als hij zijn monnikspij had
aangehouden. Hoe kon Sinte Katrijn van Siëna hem nu herkennen, daar
hij die had afgelegd? Maar vertel nu verder over je zelve.

Ad.

Terwijl wij nog in de buurt van 't schip dobberen, dat als een speelbal
van de golven heen en weer slingert, verplettert het roer waar we tegen
aan slaan het dijbeen van mijn kameraad, die aan den linkerkant op den
mastbalk zat. Zoo werd hij er afgesleurd: de priester bad hem een
eeuwige rust toe en kroop op zijn plaats. Hij drukte mij op het hart
moedig mijn hoek vast te houden en flink met mijn voeten te trappen.
We kregen intusschen heel wat zout water in. Zoo had Neptunus ons
niet alleen een zout bad maar ook een zouten drank bereid. De priester
bedacht daartegen een middeltje.

An.

Welk?

Ad.

Zoo vaak een golf tegen ons opkwam draaide hij er 't achterhoofd tegen

occipitium, ore clauso.

An.

Strenuum senem mihi narras.

Ad.

Ubi iam aliquamdiu sic natantes nonnihil promovissemus, sacrificus, quoniam erat mirae proceritatis, Bono, inquit, es animo; sentio vadum. Ego non ausus tantum sperare felicitatis, Longius, inquam, absumus a littore, quam ut vadum sperandum sit. Imo, inquit, sentio pedibus terram. Est, inquam, fortassis e scriniis aliquod, quod huc devolvit mare. Imo, inquit, scalptu digitorum plane sentio terram. Quum adhuc aliquamdiu natassemus, ac rursus sentiret vadum, Tu fac, inquit, quod tibi videtur factu optimum, ego tibi cedo malum totum, et vado me credo; simulque exspectato fluctuum decessu, pedibus secutus est quanto potuit cursu. Rursus accedentibus undis, utraque manu complexus utrumque genu, obnitebatur fluctui, occultans sese sub undis, quemadmodum solent mergi et anates:

in terwijl hij zijn mond gesloten hield.

An.

Die bejaarde man was toch per slot van rekening een flinke kerel.

Ad.

Toen we een poos zoo rondgedreven hadden en al een eindje gevorderd waren zei de priester, die nog al flink uit de kluiten gewassen was: "Vat moed: ik voel grond." Ik durfde op zooveel geluk niet hopen en zei: "We zijn nog veel te ver van de kust dan dat we al grond kunnen verwachten." "Neen," zei hij, "ik voel grond met mijn voeten." "'t Is misschien," zei ik weer, "één van de kisten die de zee hier heen heeft gewenteld." "Neen, aan 't schuren van mijn teenen voel ik duidelijk den zandbodem." Toen we nòg een poosje hadden rondgedobberd en hij weer grond voelde zei hij: "Doe jij wat je 't beste toeschijnt: ik laat je den mast geheel over en waag me in 't ondiepe water." Hij wachtte even tot de golven weer afstroomden en liep op zijn voeten zoo hard hij kon in 't water voort. En toen de branding weer kwam aanrollen zette hij zijn beide handen op de knieën en zette zich schrap tegen de golven in, terwijl hij onder 't water dook zooals duikervogels en eenden dat doen: toen de golfslag weer terugzooog, stak hij 't hoofd omhoog en liep opnieuw hard vooruit. Daar ik zag dat hem dit goed gelukte volgde ik

rursus abeunte fluctu promicabat et currebat. Ego videns hoc illi succedere, sum imitatus. Stabant in arena, qui porrectis inter se praelongis hastilibus fulciebant sese adversus impetum undarum: viri robusti, et fluctibus adsueti, sic ut ultimus hastam porrigeret adnatanti. Ea contacta, omnibus in litus se recipientibus, tuto pertrahebatur in siccum. Hac ope servati sunt aliquot.

An.

Quot?

Ad.

Septem: verum ex his duo soluti sunt tepore, admoti igni.

An.

Quot eratis in navi?

zijn voorbeeld. Op het strand stonden mannen die, met zeer lange stokken op een rij elkander steunend, zich tegen 't geweld der golven staande hielden. 't Waren pootige kerels, gewend aan 't water. De voorste van hen reikte aan den naastbijzijnden zwemmer een stok toe. Als de schipbreukeling dien maar éénmaal beet had, werd hij veilig op 't droge getrokken, wanneer de mannen achteruit gingen op 't strand. Zoo werden er verscheidene passagiers van 't schip gered.

An.

Hoeveel?³

Ad.

Zeven; maar twee zijn toen ze bij 't vuur gelegd werden, bezweken.

An.

En met je hoevelen was je op het schip?

---

³ In de oorspronkelijke vertaling ontbreekt de vraag 'Hoeveel?'. De originele vertaling biedt: 'Zoo werden er verscheidene passagiers van 't schip gered: wel zeven; maar twee zijn toen ze bij 't vuur gelegd werden, bezweken' (171).

Ad.

Quinquaginta octo.

An.

O saevum mare! saltem decimis fuisset contentum,
quae sufficiunt sacerdotibus. Ex tanto numero tam
paucos reddidit?

Ad.

Ibi experti sumus incredibilem gentis humanitatem,
omnia nobis mira alacritate suppenditantis,
hospitium, ignem, cibum, vestes, viaticum.

An.

Quae gens erat?

Ad.

Hollandica.

An.

Ista nihil humanius, quum tamen feris nationibus

Ad.

Achtenvijftig koppen.

An.

Wat is die zee toch wreed! Was ze ten minste maar tevreden met een
tiende; daarmee is de geestelijkheid zelfs tevreden. Om van zulk een
aantal maar zóó weinig in 't leven te laten, dat is hard.

Ad.

Toen hebben wij de haast ongelooflijke menschlievendheid
ondervonden van dat volkje aan zee, dat ons alles met de grootste
bereidwilligheid verschaftte: huisvesting, verwarming, eten, kleeren,
reisgeld.

An.

Wat voor landslui waren 't?

Ad.

Hollanders.

An.

Ja, die zijn de gepersonifiëerde menschlievendheid, al zijn ze ook

cincta sit. Non repetes, opinor, posthac Neptunum.

Ad.

Non, nisi mihi Deus ademerit sanam mentem.

An.

Et ego malim audire tales fabulas, quam experiri.

omringd door halve barbaren. Maar 'k denk dat je nu wel genoeg hebt van de zee en Neptunus niet weer zult gaan opzoeken?

Ad.

Neen, waarlijk niet, als God mij ten minste mijn gezond verstand laat behouden.

An.

Nu, ik hoor ook liever van dergelijke ongevallen vertellen dan dat ik ze beleef.